

VOOR EEN FATSOENLIJK LEIDEN

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD LIJSTTREKKER	2
10 prioriteiten van het CDA	4
HOOFDSTUK 1: WONEN IN EEN SCHOON, VEILIG EN GROEN LEIDEN	5
Woningbouw	6
Bereikbaarheid en verkeersveiligheid	8
Veiligheid en aanpak criminaliteit	11
Leiden: duurzaam en groen	13
Een schone stad	15
HOOFDSTUK 2: EEN FATSOENLIJKE, ZORGZAME EN SPORTIEVE STAD	18
Fatsoenlijk bestuur	19
Verenigingsleven en sport	20
Een gezond Leiden	21
Zorg voor ouderen, mantelzorgers en jeugd	22
Vluchtelingen en integratie	24
HOOFDSTUK 3: EEN WERKENDE, ONDERNEMENDE EN LERENDE STAD	26
Bestaanszekerheid en armoedebestrijding	27
Lokale economie en binnenstad	27
Onderwijs en onderzoek	29
Cultuur en erfgoed	31
HOOFDSTUK 4: GEMEENTEFINANCIËN OP ORDE	33

Voorwoord lijsttrekker

Beste Leidenaren,

Leiden is een prachtige stad. We hebben veel om trots op te zijn. Van de historische binnenstad met zijn mooie grachten en singels, de wijken waar het prettig wonen is tot de universiteit met al zijn studenten, docenten en succesvolle Bio Science Park.

De afgelopen jaren heb ik mij als wethouder Bouwen, Wonen en Welzijn ingezet voor onze stad. Ik heb mogen bouwen aan een thuis voor de woningzoekenden en nieuwe plannen gemaakt voor de kwetsbare medemens. Samen met de fractie hebben we gedaan wat nodig was om mensen de zorg en aandacht te geven die ze verdienen. Op deze, en andere, terreinen hebben we de afgelopen jaren als CDA veel kunnen bereiken. Iets wat trots maakt. Tegelijkertijd is er nog veel te doen. Ik ben gemotiveerd om, samen met alle kandidaten van het CDA Leiden, de aankomende vier jaar weer het verschil te maken.

Vanuit welke waarde het CDA dat wil doen? Vanuit het besef dat de mens het best tot zijn recht komt in relatie tot de ander. Toon Hermans zei ooit: *‘een mens gaat pas leven, als je weet dat anderen om je geven’*. Kortom, de mensen maken Leiden. Politieagenten, verpleegkundigen en leraren werken met toewijding aan veiligheid, zorg en onderwijs. Vrijwilligers zetten zich in voor de lokale vereniging, mantelzorgers laten hun geliefden niet in de steek, ondernemers scheppen banen en in gezinnen worden kinderen liefdevol opgevoed. We zien om naar elkaar en nemen verantwoordelijkheid voor een leefbare en fatsoenlijke samenleving.

Dit verkiezingsprogramma geeft aan waar het CDA naar toe wil met Leiden. Om Leiden verder vooruit te helpen moeten we blijvend met elkaar samenwerken. Zowel in de stad als in het stadhuis. Het CDA wil daarbij nog beter gebruikmaken van alle kennis en kunde die Leiden rijk is. Bij de universiteit, de hogeschool, het mbo – maar ook bij onze burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

We moeten over politieke grenzen heen kijken, op zoek naar wat ons bindt, om Leiden die fijne en prettige stad te laten blijven wat het nu is. De politiek van verbinding en fatsoen wil het CDA nadrukkelijk handen en voeten geven. Daarnaast mag u ook van het CDA duidelijke concrete inhoudelijke keuzes verwachten. We stellen de volgende drie thema's centraal:

We blijven **bouwen wat nodig is** om de woningnood verder tegen te gaan. Een huis is meer dan een stapel stenen. Het is je thuis. Een plek waar je 's avonds thuiskomt en je veilig voelt. Dat gun je iedereen. Helaas zijn de wachtlijsten voor een sociale huurwoning in Leiden nog steeds te lang en een koopwoning is voor velen onbetaalbaar geworden. Tegelijk hebben we weinig ruimte in onze stad. Daarom bouwen we slim en gericht op doorstroming. In iedere Leidse wijk

tenminste één ouderenhofje zodat ouderen prettig met elkaar in de eigen wijk kunnen blijven wonen en woningen weer vrijkomen voor gezinnen.

Het CDA kiest voor een leefbaar Leiden. Dat betekent **groene, schone en veilige wijken**. We blijven ons inzetten op het vergroenen van straten en pleinen waarbij afval verdwijnt in de afvalbak. We zetten in op zichtbare inzet van handhavers. Ook wil het CDA investeren in de verkeersveiligheid en blijven voorzieningen als bouwmarkten en winkels binnen handbereik.

Tenslotte kiest het CDA voor een betrokken samenleving. We willen meer aandacht en minder regels voor **verenigingen, lokale ondernemers, vrijwilligers en mantelzorgers**. Wij willen een stad waar inwoners, studenten, ondernemers en organisaties elkaar ontmoeten. Om die ontmoeting te stimuleren, investeren we de komende jaren in Leidse (sport)verenigingen, buurthuizen, wijkbibliotheken, een Leids respijthuis voor mantelzorgers én in de publieke ruimte. Voor ons zijn dit investeringen in **Sleutelplekken** – en u zult ze op verschillende plekken in dit programma terugzien.

Met het CDA in het gemeentebestuur zijn er de afgelopen jaren mooie resultaten geboekt. Ook de komende jaren willen wij weer aan de slag voor Leiden!

Julius Terpstra

Lijsttrekker CDA Leiden

10 prioriteiten voor het CDA

- We bouwen wat nodig is. Ook voor onze kinderen en kleinkinderen. In iedere wijk komt een ouderenhof met seniorenwoningen. Voor doorstroming en tegen vereenzaming.
- We investeren in goede sportvelden, kleedkamers en kantines voor verenigingen. Er komt een nieuwe sporthal in Leiden Noord.
- We gaan door met het vergroenen en verduurzamen van onze stad. Voor de leefbaarheid van de stad, de gezondheid van onze burgers en de kwaliteit van het groen in onze stad..
- Criminaliteit en huftergedrag moeten worden aangepakt. Daarom willen wij extra BOA's en meer politie op straat. Iedereen moet veilig over straat kunnen.
- Mantelzorgers doen werk van onschatbare waarde in Leiden. Het CDA wil meer aandacht voor en hulp aan mantelzorgers. We openen aankomende periode een respijthuis in Leiden om mantelzorgers te ontlasten.
- Leiden moet zich beter voorbereiden op rampen en crises. We investeren in noodsteunpunten, schuilplekken en gaan voorlichting geven aan inwoners over de voorbereiding op een ramp of crisis.
- We investeren in de verkeersveiligheid voor voetgangers, fietsers en kinderen. De snelheid rondom de scholen gaat naar maximaal 15 km/h.
- Betaald parkeren in de stad wordt niet verder uitgebreid. Er komt geen betaald parkeren in de Stevenshof, Merenwijk, Waardeiland en Roomburg.
- Gemeentefinanciën moeten op orde zijn. We verhogen niet de OZB.
- Wij komen op voor onze lokale ondernemers door te zorgen voor lagere lasten, voldoende beschikbare vierkante meters voor bedrijventerreinen en een snelle vergunningverlening.

Hoofdstuk 1: Wonen in een schoon, veilig en groen Leiden

Woningbouw

Wat het CDA betreft blijven we de komende jaren bouwen, met oog voor de wijk en leefomgeving. Een huis is meer dan een stapel stenen: wij willen wijken waar mensen elkaar kennen, ontmoeten, helpen en waar mensen zich veilig voelen.

Ontmoeting, verduurzaming van woningen en doorstroming staan centraal bij de bouw van nieuwe woningen. Wij zien de komende jaren vooral kansen om nieuwe woningen te realiseren in de daarvoor aangewezen locaties rondom het Leidse Centraal Station, de Willem de Zwijgerlaan en Westerpoort. Specifiek voor senioren willen we nieuwe kleinschalige woonvormen in iedere Leidse wijk. Zo komt de doorstroming beter op gang.

Wat we bereikt hebben:

- De bouw van duizenden nieuwe woningen in onze stad waardoor we in de top 5 van meest bouwende gemeenten staan;
- Dankzij de inzet van onze bouwvethouder Julius Terpstra openen we aan de Lammenschansweg in 2026 voor het eerst een ouderenhof in Leiden.
- Dankzij het CDA zijn op het Flanorpad en bij de Lammenschansdriehoek studentenwoningen gerealiseerd met een gemeenschappelijke ruimte ('fusie').

Onze plannen

1. Woningnood is zorg nummer 1 van veel mensen. De afgelopen jaren zijn voor veel projecten in Leiden de voorbereidingen afgerond, mede dankzij de inzet van het CDA en wethouder Julius Terpstra. Denk aan projecten als Westerpoort (bij de A44), Kopermolen Merenwijk, Stationsgebied, Lammenschansdriehoek en Wernink.

We zorgen dat deze projecten daadwerkelijk de komende jaren worden gerealiseerd. **We blijven bouwen wat nodig is om de wooncrisis te bestrijden.**

2. **Bij elk woningbouwproject wordt gezorgd voor bereikbare voorzieningen** zoals voldoende groen, aangename en veilige loop- en verblijfsruimte, fiets- en/of autoparkeerplekken en kleinschalige sport- en ontmoetingsfaciliteiten zoals een trapveldje of gemeenschappelijke tuin.
3. In de stad moet voldoende ruimte blijven voor sociale woningbouw. De afgelopen jaren heeft daarom de nadruk gelegen op het extra bouwen van sociale huurwoningen. De Leidse woningvoorraad kent veel sociale huurwoningen. **Om de middenklasse te behouden kiezen we nu in nieuwbouwprojecten voor 25% sociale huur en voor 40% middensegment, bij voorkeur koopwoningen.**

4. Om jonge koopstarters te helpen, kiest het CDA voor een **'Starters garantiefonds' bij nieuwbouw**. Zo kan de woning betaalbaarder worden aangeboden. Dit fonds biedt de kans woningen met kortingen op de markt te brengen. Bij verkoop van de woning wordt een deel van de overwaarde teruggestort.
5. Veel Leidse ouderen willen een aangepaste woning of woonvorm. Het CDA wil daarom kleinschalige, collectieve woonvormen voor ouderen stimuleren. **We bouwen in iedere Leidse wijk een ouderenhofje**. Wanneer ouderen kunnen doorstromen naar een nieuwe (zorg)woning ontstaat weer ruimte op de woningmarkt voor bijvoorbeeld jonge gezinnen.
6. We stimuleren 55+'ers die in grotere woningen wonen door te stromen naar bijvoorbeeld collectieve woonvormen door hen **voorrang te geven op de (senioren)nieuwbouw**. We maken daarom geld vrij voor bijvoorbeeld een verhuisvergoeding en/of een garantstelling voor koopwoningen. De doorstroommakelaar die ouderen helpt met het proces maken we ook beschikbaar voor kopen.
7. Het aantal studenten groeit. Voor hen moet er een plaats zijn in Leiden en de regio. **Nieuwe studentenwoningen worden zoveel mogelijk gebouwd met een fusie (dat wil zeggen: een gemeenschappelijke ruimte zoals een woonkamer)**. Dat versterkt de sociale cohesie in het huis. Het CDA zet in op kamers in het betaalbare segment. In dure studentencomplexen voor internationale studenten (The Fizz, The Student Experience) is in de afgelopen periode voldoende geïnvesteerd. Het CDA wil daarom inzetten op bouw van betaalbare studentenkamers.
8. We gaan voor leefbare wijken. **Bij verkamering houden we in Leiden oog voor het belang van de studenten enerzijds en het belang van de overige bewoners anderzijds**. Het huidige beleid zet een rem op verkamering in de wijken waar de leefbaarheid onder druk staat zoals Transvaal en Noorderkwartier. Tegelijkertijd biedt het huidige beleid juist ruimte voor meer verkamering in de binnenstad. Zo houden we rekening met elkaar in onze stad. We zetten dit beleid onverminderd voort.
9. **Voor foute verhuurders is geen ruimte in Leiden**. Nog te vaak zien we zaken als intimidatie en discriminatie tegen huurders door verhuurders. Het Huurteam staat huurders juridisch bij. We maken het huurteam structureel en kiezen voor blijvende ondersteuning van huurders.
10. De woningnood is zo hoog dat we bestaande vierkante meters in woningen beter moeten gaan benutten. Daarnaast versterkt samenwonen het tegengaan van eenzaamheid en versterkt het de sociale cohesie in de stad. We **verruimen de regels** voor hospitaverhuur, woningcorporaties, stimuleren wonen boven winkels en maken het mogelijk dat meerdere vrienden en/of vriendinnen met elkaar kunnen gaan samenwonen.

11. **Er is de afgelopen jaren rust gekomen in de participatie rondom bouwprojecten in Leiden.** Het CDA wil passend bij de buurt nieuwe woningen bouwen. We zijn op voorhand duidelijk wat kan en niet kan en werken samen met de buurt aan zoveel mogelijk draagvlak.
12. Als het gaat om **hoogbouw** wil het CDA dat dit passend bij de wijk gebeurt. Dat betekent concreet binnen wijken niet te hoog, maar bij het station en langs enkele hoofdwegen (zoals de Willem de Zwijgerlaan) kan de bebouwing meer de hoogte in.
13. **Dak- en thuisloosheid** is een groeiend probleem, ook in Leiden. Het CDA wil, nu meer sociale huurwoningen beschikbaar zijn en de sociale voorraad groeit, inzetten op het 'Wonen Eerst principe', met name voor gezinnen met kinderen. Het direct toewijzen van een woning werkt: het geeft rust, geeft mensen en gezinnen een kans hun leven opnieuw waardig op te pakken, verbetert de kans op herstel en scheelt veel kosten.
14. In de nieuw te bouwen wijk Westervoort krijgen, op initiatief van het CDA, de **cruciale maatschappelijke beroepen van agenten, leerkrachten en verpleegkundigen voorrang** op een (sociaal of midden)huurwoning. We breiden deze regeling uit over de hele stad. Zonder deze beroepen is er geen goed functionerende samenleving.
15. **De Oostvlietpolder** blijft open en groen.

Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

Het CDA zet zich al jaren in voor meer verkeersveiligheid. De komende jaren gaan we daarmee door.

Betaald parkeren is voor ons geen doel op zich. Maar in onze drukke stad is het op bepaalde plekken soms onvermijdelijk. Met betaald parkeren in bepaalde gebieden houden we bijvoorbeeld ruimte voor bestaande bewoners om te kunnen parkeren. Want veel nieuwe woningen en geen betaald parkeren zorgt voor parkeerproblemen voor bewoners. Dit geldt wat ons betreft niet voor wijken waaronder de Stevenshof, de Merenwijk en Roomburg/Meerburg. Hier is voldoende parkeerruimte en is betaald parkeren voor ons niet aan de orde. Daarnaast wil het CDA meer parkeervergunningen voor onderwijs -en zorginstellingen en voor Leidse verenigingen.

Wat we bereikt hebben:

- Voor het CDA is het van groot belang dat voetgangers en fietsers veilig aan het verkeer kunnen deelnemen. Mede dankzij de inzet van het CDA is de maximumsnelheid 30 kilometer (km) per uur de norm in de stad geworden.
- Dankzij onze inspanningen is het aantal parkeervergunningen voor onderwijs, zorginstellingen (inclusief bezoekers) en verenigingen de

- afgelopen periode uitgebreid. Ook behouden Leidenaren met een kleine camper hun parkeervergunning.
- Kinderen moeten veilig op school kunnen komen. Daarom hebben wij ons hard gemaakt voor de inrichting van schoolzones bij elke school, waar de maximale snelheid 15 km/h is.
 - Mede op ons initiatief zijn er voor bezoekers goede parkeergarages gerealiseerd aan de randen van de binnenstad.

Onze plannen

16. Verkeersveiligheid

- Bij nieuwe projecten in de stad zoals bouwprojecten of openbare ruimte projecten geeft het CDA **de grootste prioriteit aan verkeersveiligheid**.
- Kinderen moeten veilig kunnen spelen. Een maximumsnelheid van **30 km p/u blijft de norm in de stad**. Op de woonerven houden we vast aan 15 km p/u. Alleen op de doorgaande wegen blijft de maximumsnelheid 50 km p/u. Zo maken we ruimte voor kinderen om te spelen, vergroten we de verkeersveiligheid en kunnen we tegelijkertijd meer groen toevoegen.
- Ook willen wij in samenwerking met de scholen werken aan het verder verbeteren van de verkeersveiligheid. Dat betekent: bij iedere school **een schoolzone (max 15 km p/u)**, het ontmoedigen van het halen en brengen per auto, en zo nodig extra handhaving tijdens de haal- en brengtijden. We voeren de zones versneld in.
- Het CDA wil meer straten inrichten als fietsstraat**. Hier is de auto te gast.
- Het **onveilige rijgedrag van sommige bezorgers** is ons een doorn in het oog. Met de horeca en bezorgdiensten worden daarom duidelijke afspraken gemaakt over gedrag in het verkeer van bezorgers.
- Het CDA wil **geen doorgaand verkeer door het kernwinkelgebied** anders dan openbaar vervoer en leveranciers. De altijd drukke Breestraat blijft ook 's avonds en 's nachts gesloten voor auto's. Om gevaarlijke situaties te voorkomen gaan we met ondernemers in gesprek over bloktijden voor leveringen.
- 100% verkeersveiligheid bestaat helaas niet. We willen blijvende campagnes om aandacht te vragen voor verantwoordelijk gedrag in het verkeer.

17. Fiets en voetganger:

- De fiets is het meest populaire vervoermiddel in Leiden. Maar de overlast van slecht geparkeerde en omgevallen fietsen willen we verder tegengaan. Zo willen we ook meer oog voor voetgangers en voor blinden en slechtzienden door gevaarlijke obstakels op looproutes weg te nemen. De parkeergelegenheid voor fietsen moet de aankomende jaren verder verbeteren. Mede dankzij het CDA komen er extra stallingen bij het Centraal Station, op de Breestraat en bij de Hartenbrugkerk. **We blijven zoeken naar meer stallingsplekken**. Op marktdagen en bij evenementen

wil het CDA betere handhaving. Zo verbetert de openbare ruimte ook daadwerkelijk met minder fietsen op straat. In de fietsstallingen komt voldoende ruimte voor elektrische (bak-)fietsen.

- b) In een drukke stad moeten alle verkeersgebruikers het overzicht kunnen hebben en het verkeer kunnen zien. **We stoppen daarom met onoverzichtelijke kruispunten** zoals bij het station en de kruising Hogewoerd/Breestraat. Er komen duidelijke loop- en fietsroutes van de wijken richting het centrum.

18. **Openbaar vervoer:**

- a) Leiden Centraal is het visitekaartje van de stad. Door de groei van de stad is een nieuw station nodig. **Het CDA kiest ervoor om, samen met het Rijk en de provincie fors te investeren in een nieuw Centraal Station.**
- b) Het CDA wil bij daar **een nieuw, verhoogd, busstation aan de stadszijde.** Dit is de meest verkeersveilige manier, creëert kansen voor extra fietsparkeerplekken onder het busstation en maakt een historische stadsentree naar het centrum mogelijk. De bussen verdwijnen uit de Stationsweg en de Steenstraat.
- c) Leiden blijft zich inspannen voor **een verdubbeling van het spoor tussen Leiden en Utrecht.**
- d) Leiden heeft een sleutelpositie in de Randstad. Daarom is het CDA voor het uitbreiden van hoogwaardig openbaar vervoer. We willen daarom **een tramverbinding tussen Leiden Centraal en Katwijk aan Zee.** Dit biedt meteen ook kansen voor woningbouw, studentenhuisvesting en verdere groei van het Bio Science Park. Het CDA wil ook de mogelijkheden verkennen om vanuit Leiden aan te sluiten op het Randstadrailnetwerk.
- e) Het CDA gaat voor **goede busverbindingen tussen de verschillende wijken en vanuit iedere wijk naar de binnenstad.** De huidige dienstregeling moet de komende jaren minimaal gehandhaafd blijven. Ook blijven wij ons inspannen voor een rechtstreekse verbinding vanuit iedere wijk naar de binnenstad, zoals vanuit Roomburg. Dit is cruciaal voor ouderen en mindervaliden die aangewezen zijn op de bus.

19. **Auto:**

- a) **De binnenstad maken we verder autoluw.** Mede op initiatief van het CDA zijn er goede parkeergarages gerealiseerd aan de randen van de binnenstad. Aankomende periode bouwen we **een extra parkeergarage** van 500 parkeerplekken in de wijk Transvaal bij de Morsweg. **Voor bewoners blijft er parkeergelegenheid nabij hun huis.** Ook blijven er ruim voldoende parkeerplaatsen voor mindervaliden. Bezoekers kunnen parkeren in een van de garages of aan de randen van de stad op P+R terreinen, ook met het bezoekerstarief. Op marktdagen is het kernwinkelgebied echt autovrij.

- b) Het CDA wil het aantal **openbare oplaadpunten** (inclusief snelladers) voor elektrische auto's en fietsen in de komende jaren minstens laten stijgen tot 1500. Daarnaast willen we het makkelijker maken voor inwoners om hun auto op te laden met eigen zonnestroom door **kabelgoottegels** te legaliseren en te faciliteren, mits dat veilig kan.
- c) **Betaald parkeren is niet leuk maar wel nodig.** Door het betaald parkeren wordt de parkeeroverlast teruggedrongen en verbetert de leefbaarheid in de wijk. Het CDA blijft zich ervoor inzetten dat in woonwijken bewoners en hun visite, werknemers, zorgprofessionals en gehandicapten in de buurt kunnen parkeren.
- d) Voor de aankomende periode wil het CDA: **geen uitbreiding van het betaald parkeren** daar waar er geen probleem is. Dat betekent geen betaald parken in de Stevenshof, Merenwijk, Waardeiland en Roomburg.
- e) **Het CDA wil extra parkeervergunningen voor specifieke groepen.** Dan gaat het bijvoorbeeld om extra parkeervergunningen voor werknemers en vrijwilligers in essentiële beroepen (zoals onderwijs, zorg en politie), voor vrijwilligers van verenigingen en bezoekers van woonzorgcentra.
- f) Ten behoeve van Leidse winkeliers willen we het mogelijk maken dat **winkelend publiek kort kan parkeren**, bijvoorbeeld voor de duur van een kwartier om iets op te halen of weg te brengen.
- g) Schone lucht is cruciaal voor een gezonde stad. Wel vindt het CDA het noodzakelijk dat ondernemers voldoende tijd en gelegenheid hebben om zich aan nieuwe regels aan te passen. **Het CDA is tegen een milieuzone voor personenauto's.**

Veiligheid en aanpak criminaliteit

De veiligheid in onze stad verdient blijvend aandacht. De afgelopen jaren is de Leidse samenleving helaas vaker geconfronteerd met de gevolgen van georganiseerde criminaliteit. Met explosies en vuurwapengeweld tot gevolg. Dit is onacceptabel. Voldoende politie en handhaving op straat is nodig om de veiligheid, en ook het veiligheidsgevoel, te waarborgen. Naast veiligheid verdient ook weerbaarheid aandacht. De militaire en hybride dreiging in Europa neemt toe, evenals de dreiging van natuurrampen gerelateerd aan klimaatverandering. Deze bedreigingen kunnen ook onze Leidse samenleving ontwrichten, bijvoorbeeld in de vorm van een grootschalige en langdurige stroomuitval.

Wat we bereikt hebben:

- o De gemeente is verantwoordelijk voor bevolkingszorg (o.a. voorlichting, opvang en verzorging van inwoners tijdens een ramp of crisis) en dus voor

- het vergroten van de weerbaarheid van de samenleving. Het CDA heeft dit onderwerp de afgelopen jaren op de gemeentelijke kaart gezet.
- o We hebben de afgelopen periode gezorgd voor extra handhavers.

Onze plannen

20. De **handhavingscapaciteit** staat nog altijd onder druk. Het CDA wil opnieuw een capaciteitsuitbreiding. Wij geloven in de kracht van de samenleving en willen daarom ook gaan werken met vrijwillige handhavers ('stadsreservisten') die, naar het voorbeeld van de pilot in Amsterdam, de professionele handhavers gaan ondersteunen. Ook (vast of mobiel) cameratoezicht kan bijdragen aan het vergroten van de veiligheid, bijvoorbeeld in de binnenstad. Dit type toezicht willen we daarom uitbreiden.
21. **Drugsgebruik is niet normaal.** Als gebruiker draag je bij aan het verdienmodel van de georganiseerde criminaliteit. We willen een campagne om drugsgebruik te ontmoedigen. Daarnaast willen wij het aantal coffeeshops verminderen, zodat het aanbod aansluit bij de lokale behoefte. Leiden hoeft geen drugsleverancier voor de regio te zijn.
22. En we willen meer als het om **veiligheid in de stad** gaat:
- a) We vinden het belangrijk dat de politie zichtbaar is, maar de politiecapaciteit in onze stad staat onder druk. **Politiebureaus** sluiten is wat ons betreft niet aan de orde.
 - b) Speciale aandacht vraagt de **veiligheid van vrouwen en meisjes**, inclusief het gender-sensitief ontwerpen van de publieke ruimte, denk aan betere zichtlijnen, verlichting en sociale controle. Vrouwen en kwetsbare groepen worden actief betrokken bij het ontwerpproces.
 - c) Het CDA wil dat de hoofdpaden van **Park Cronesteyn** dynamische verlichting (*smart lighting*) krijgen. Zo kan het park ook in de avonden veilig gebruikt worden. Ook willen we samen met buurgemeenten zorgen voor veilige fietsroutes naar de Leidse binnenstad.
 - d) We willen een **gemeentelijk interventieteam** om ondermijnende criminaliteit in onze stad actief tegen te gaan. Dit interventieteam bestaat uit boa's, toezichthouders, sociale recherche en veiligheidsadviseurs.
 - e) Het **faciliteren van demonstraties** vergt veel politiecapaciteit. Behalve de gemeente hebben ook organisaties zelf een verantwoordelijkheid voor bijvoorbeeld de veiligheid in de eigen gebouwen.
23. **Digitale veiligheid** wordt een steeds belangrijker onderwerp. Cybercrime is in opkomst en de betrouwbaarheid van informatie neemt steeds verder af, onder andere door de opkomst van AI.
- a) Het CDA vindt daarom dat de gemeente **cursussen over cybercriminaliteit** en het herkennen van **desinformatie en nepnieuws** aan inwoners moet aanbieden, met extra aandacht voor ouderen én jongeren. Hierin kan de bibliotheek-nieuwe-stijl een rol spelen.

Daarnaast kan nauwer worden samengewerkt met de universiteit, bijvoorbeeld met de Nieuwscheckers.

- b) Vanwege de digitale transformatie van criminaliteit steunen we de ontwikkeling van de **digitale wijkagent**. Die weet wat er online speelt in zijn wijk. De digitale wijkagent en de wijkagent op straat vullen elkaar aan. Ze voorzien elkaar van informatie die op internet dan wel in de buurt wordt vergaard.

24. De komende jaren zetten we ook in op het vergroten van de **weerbaarheid van de Leidse samenleving**.

- a) Dat willen we doen met de oprichting van een vrijwillige burgerhulpverleningsorganisatie, de inrichting van noodsteunpunten, het aanwijzen van schuilplekken, voorlichting aan inwoners over de voorbereiding op een ramp of crisis en het waarborgen van de continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening.
- b) Daarbij wordt samengewerkt met maatschappelijke organisaties zoals kerken, (studenten)verenigingen en buurthuizen, evenals met andere overheden en het bedrijfsleven. De Veiligheidsregio Hollands-Midden is een belangrijke samenwerkingspartner en moet kunnen bouwen op een solide financiële basis.
- c) Het CDA juicht burgerinitiatieven toe om de stad weerbaarder te maken en wil dat de gemeente die faciliteert. Om de bewustwording en betrokkenheid bij inwoners te vergroten willen we een 'burgerberaad weerbaarheid'.
- d) Oefenen voor een crisis is essentieel. De gemeente organiseert een jaarlijkse oefening met ondernemers, maatschappelijke organisaties en inwoners.

Leiden: duurzaam en groen

Het CDA zet in op ambitieus duurzaamheids- en klimaatbeleid. We zetten alles op alles om de aarde fatsoenlijk door te geven aan nieuwe generaties. Schone lucht, schoon water, een groene omgeving met voldoende buitenspeelplekken, recreatie en sportmogelijkheden.

We investeren in openbare groene pleinen, sport- en culturele voorzieningen die uitnodigen tot spelen, ontmoeting en bewegen. We stimuleren de aanleg van buurttuinen, parken, openbaar zwemwater waar mogelijk, en groene zones. We investeren in en versterken de leefbaarheid in de wijken, waarbij we ruimte maken om te vergroenen. Zo beschermen we onze wijken, van kinderen tot ouderen, zo goed mogelijk tegen hittestress, gaan we wateroverlast en watermisbruik tegen en bevorderen we de hoogstnoodzakelijke biodiversiteit in onze stad.

Wat we bereikt hebben:

- In 2023 heeft het eerste Leidse Burgerberaad, een belangrijke belofte uit het programma van 2022, plaatsgevonden over de energietransitie. De meeste adviezen van het Burgerberaad zijn overgenomen.
- Dankzij het CDA is het vrijwilligersbestand van de Leidse speeltuinen versterkt.
- Bij wijkvernieuwingsprojecten hebben wij steeds aandacht gevraagd voor de balans tussen meer verkeersveiligheid, vergroening en ruimte voor parkeren.
- Ook is er ruimte gegeven aan lokale initiatieven en zijn er in verschillende wijken, samen met de wijkbewoners, voorbereidingsplannen gemaakt voor de energietransitie.

Onze plannen

25. Het CDA is trots op het Singelpark: een project van en door de stad. De Leidse parken en speeltuinen zijn dé plekken in de stad om te ontspannen. Voor iedereen. Het CDA vindt dat ook de parken buiten de binnenstad meer aandacht moeten krijgen. We willen buurtparticipatie in het **groenbeheer** stimuleren door bewoners nog meer te betrekken bij ontwerp, onderhoud en gebruik van groen. Dat bevordert eigenaarschap en gemeenschapszin.

- a) Het enorme succes van het **Singelpark** verdient een vervolg al zullen we aandacht blijven vragen om het Singelpark ook echt áf te maken.
- b) Verder willen we dat de gemeente, in nauwe samenwerking met natuur- en bewonersorganisaties, meer groene wandelroutes en ontmoetingsplekken rond het Leidse water gaat realiseren.
- c) Het CDA is ook voorstander van de **Tweede Groene Ring**. Binnen duidelijke financiële kaders en samen met bewoners en ondernemers moeten de plannen verder vorm krijgen. Die zijn nodig om de stad met haar groeiende bevolking leefbaar en aantrekkelijk te houden.
- d) In de **publieke ruimte zetten we veel meer banken neer**, en vooral ook op een manier waardoor mensen meer dan nu worden uitgenodigd met elkaar in gesprek te raken. We ontwikkelen multifunctionele pleinen, buurtcentra en binnenplaatsen of stedelijke tuinen waar verschillende leeftijden en groepen zich welkom voelen en met elkaar in gesprek kunnen raken, ook zonder verplichte consumptie.
- e) Naast zoveel meer is Leiden ook een echte **waterstad**. Maar de potentie daarvan blijft tot nu toe onderbenut. Dat veranderen we door met ondernemers op en rond het water, wijkverenigingen, waterschap en provincie een Blauwe Afspraak ('Blue Deal') te sluiten. Daarin maken we afspraken over slimmer, schoner en veiliger gebruik van het water. Zo komt er meer aandacht voor waterkwaliteit, bevoorrading via het water en we realiseren meer nieuwe veilige zwemplekken in natuurwater.
- f) **We houden het Leidse water schoon, gezellig en veilig**. Gezonken en verwaarloosde schepen worden verwijderd. Waar mogelijk worden de eigenaren aangeslagen voor de kosten. Voor bezoekers en Leidenaren met een bootje realiseren we **meer aanlegsteigers en ligplaatsen**.
- g) Harde muziek en te hard varen verpesten de sfeer op het water. Het CDA wil daarom blijvende inzet van de BOA's op het water.

26. Het zogeheten **Cultuurkwartier** is een initiatief van een aantal culturele instellingen, jonge makers, ondernemers en bewoners uit het noordwestelijke deel van onze binnenstad. In dat gebied tussen station en Meelfabriek zijn meer dan dertig culturele instellingen gevestigd. Maar het gebied verdient echt een kwaliteitsimpuls. We zijn positief over de eerste plannen die kunnen bijdragen aan de leefbaarheid van de stad, wonen, cultuur en aan de vergroening. Denk aan de sterk versteende Beestenmarkt en de Lammermarkt.
27. Er zijn landelijk afspraken gemaakt over de **verduurzaming en energietransitie** in Nederland. Juist om Nederland onafhankelijk te maken van buitenlandse energiebronnen. Het CDA wil in Leiden deze afspraken nakomen en het huiseigenaren zo gemakkelijk mogelijk maken om te verduurzamen. Bijvoorbeeld door regelgeving te versoepelen en door verduurzaming met behoud van de monumentale waarde van het pand te stimuleren.
28. Verduurzaming en energietransitie vragen een breed gedragen aanpak.
- a) De gemeente en bewoners moeten daarom gezamenlijk hun schouders onder **energieprojecten** in de wijk zetten. Opbouw van kennis en ervaring in de wijken zorgt ervoor dat bewoners mee kunnen blijven doen met een van de grootste uitdagingen van deze tijd. De gemeente blijft daarom wijkinitiatieven actief steunen waarbij het CDA de stem van wijkbewoners zwaar wil laten meewegen in zijn keuzes. Bij de overstap op schone energie gaat het om warmte in de koudere periodes en om koeling in warmere periodes. Lokale bronnen en opslag kunnen vraag en aanbod beter in evenwicht brengen. **De gemeente maakt geld vrij om isolatie te stimuleren ('isolatie-offensief') en het plaatsen van zonnepanelen wordt makkelijker.** Er is oog voor de Leidenaren met een kleine portemonnee.
 - b) We willen dat de gemeente zich inzet bij de netbeheerder voor het versneld **verzwaren van het stroomnet** en het **stimuleren van veilige buurt- en thuisbatterijen**.
 - c) Voor de keuzes van schone energie zijn **betrouwbare gegevens** nodig. Alleen dan zijn bewoners in staat goede afwegingen te maken die passen bij hun woning en leefwijze. Bij onvoldoende garanties over kosten en vermindering van uitstoot kunnen dan ook geen besluiten worden genomen. Bewoners krijgen ruim de tijd voor hun energietransitie. In die periode is er voldoende gas en elektriciteit. De gemeente dreigt niet met het afsluiten van de gasaansluiting. Netcongesties zijn opgelost voordat wijkuitvoeringsplannen worden uitgevoerd.

Een schone stad

Een schone stad is belangrijk voor een fijne leefomgeving, zowel voor inwoners als voor bezoekers van onze stad. Het CDA zet zich dan ook al jaren in voor de vermindering van zwerfafval en graffiti. De komende jaren gaan we daar mee door. We maken het makkelijker voor mensen om van hun afval af te komen, door meer openbare prullenbakken te plaatsen en de openingstijden van de Milieustraat te verruimen.

Wat we bereikt hebben:

- Dankzij het CDA is er meer aandacht voor de aanpak van zwerfafval en graffiti, bijvoorbeeld door strenger toezicht in de Lammenschansdriehoek.
 - Het CDA zorgde voor een proef met nieuwe statiegeldbakken voor plastic flesjes en blikjes. Ook wordt er mede dankzij onze inzet meer gehandhaafd op graffiti-overlast.
29. De **afvalstoffenheffing** moet binnen de perken blijven. In vergelijking met andere sterk verstedelijkte gemeenten moet Leiden daarom wat betreft hoeveelheid restafval en afvalscheiding van de middenmoot naar de (sub)top. Dit leidt namelijk tot minder kosten voor afvalverwerking en is goed voor de portemonnee van Leidenaren. Hier gaan we het volgende voor doen:
- a) Er moeten meer **openbare prullenbakken** geplaatst worden, met een betere spreiding over de stad. We willen (nieuwe) bewoners van een straat beter inlichten over hoe en wanneer het afval in hun straat wordt verzameld of opgehaald. Een simpel bordje met de verzameltijden kan al tot verbetering leiden.
 - b) Initiatieven van vrijwilligers die **zwerfafval** opruimen moeten meer erkenning en waardering krijgen vanuit het stadsbestuur en ondernemersverenigingen. We willen buurtbewoners betrekken bij het schoonhouden van hun straten en stimuleren het adopteren van afvalbakken door buurtbewoners. De gemeente organiseert schoonmaakdagen in de hele stad en ondersteunt vrijwilligers met de juiste middelen om hun straten schoon te maken. Het CDA vindt dat meer moet worden ingezet op statiegeldbakken.
 - c) De openingstijden van de **Milieustraat** worden verruimd met een avondopenstelling op minimaal een of twee avonden per week.
 - d) We stimuleren **circulair ondernemen**, zodat bedrijven beter bestand zijn tegen deze uitdagingen. Dat biedt ook kansen voor onze lokale economie. Het doel is om grondstoffen efficiënt te benutten, milieu-impact te verminderen en een duurzamer economisch model te creëren. Leiden is koploper op het gebied van bijvoorbeeld circulaire bouw. Daarnaast wil de stad inzetten op innovatie, bijvoorbeeld door

onderzoek naar biobased alternatieven voor traditionele grondstoffen.
Wij ondersteunen, met alle kennis die in de universiteit over circulariteit beschikbaar is, het streven naar meer 'circulair'.

30. Het CDA wil **intensiever onderhoud** en snelle aanpak van problemen, zowel in de binnenstad als in de wijken. Meer ondergrondse containers en het wellicht vaker legen daarvan helpen daarbij. De handhaving op foutgeparkeerde fietsen en weesfietsen wordt versterkt. Wie vervuilt, draait op voor de schade. We willen dat de gemeente nog actiever straatafval en vernielingen in de vorm van bekladdingen en graffiti tegengaat. Op plekken met veel overlast door afval plaatsen we camera's om daders te pakken of af te schrikken.

Hoofdstuk 2: Een fatsoenlijke, zorgzame en sportieve stad

Fatsoenlijk bestuur

De gemeente heeft niet alle oplossingen. Politici ook niet. Het CDA wil daarom blijven bijdragen aan aanvullende en vernieuwende vormen van participatie. Er zit zóveel expertise, ervaring en denkracht in onze stad. We willen blijven werken aan een bereikbare en toegankelijke gemeentelijke overheid, voor alle inwoners en dus ook voor diegenen die de wegen in de gemeentelijke bureaucratie niet kennen.

Wat hebben we bereikt?

- o Dankzij het CDA was er in 2025 voor het eerst een gratis cursus Politiek Actief. De cursus is bedoeld voor iedereen die geïnteresseerd is in de lokale democratie of zelf interesse heeft om politiek actief te worden.
- o Omdat veteranen erkenning en waardering verdienen voor hun inzet voor vrede en veiligheid wereldwijd, heeft het CDA Leiden zich hier de afgelopen periode voor ingezet. Bijvoorbeeld door de realisatie van een Witte Anjer Perkje.

Onze plannen

31. Wij zetten ons in voor een **weerbaar bestuur**, waarin geen plaats is voor intimidatie, agressie, ongewenste beïnvloeding en ondermijning. Wie bedreigd wordt, moet kunnen rekenen op steun. Daders worden niet alleen strafrechtelijk vervolgd, maar de gemeente verhaalt ook de schade op de daders. Ondermijning is verwoestend voor het vertrouwen in de overheid. Het schaadt de lokale economie omdat ze eerlijke ondernemers in de problemen brengt. Het **anti-ondermijningsbeleid** wordt voortgezet en breiden we uit met extra capaciteit.
32. De komende jaren willen we ons inzetten voor nieuwe **burgerberaden**, bijvoorbeeld over een weerbare samenleving. De uitkomst van zo'n beraad gaat als zwaarwegend advies naar de gemeenteraad. Ook nieuwe burgerinitiatieven verdienen maximale steun van de lokale overheid.
33. We gaan ons inzetten voor een stad waarin iedereen zich gehoord weet en mee kan doen. De succesvolle proef met de **Leidse probleemoplosser** die ervoor heeft gezorgd dat tientallen vastgelopen dossiers werden vlot getrokken, laat zien hoeveel er op dit vlak nog mogelijk is. Het CDA steunt dit fraaie initiatief van harte.
34. **Regionale schaalvergroting** kan bijdragen aan een betere aanpak van grote uitdagingen op het gebied van bijvoorbeeld wonen, klimaatadaptatie en bereikbaarheid. Dit vergt een grote verantwoordelijkheid van zowel Leiden als omliggende gemeenten, zoals Leiderdorp, Voorschoten, Zoeterwoude en Oegstgeest. Leiden is bereid haar verantwoordelijkheid te nemen, maar het is belangrijk dat er sprake is van wederkerige verantwoordelijkheid. Als

bestuurlijke daadkracht in de regio achterblijft bij de noodzaak om grote uitdagingen aan te pakken, staan wij open voor de vervolgstappen. Daarbij kunnen, wat ons betreft, ook minder vrijblijvende oplossingen een optie zijn.

35. Veteranen verdienen meer steun en waardering. Het ontbreekt in Leiden nog aan **veteranenbeleid**. Dat moet er wat ons betreft snel komen.

Verenigingsleven en sport

Verenigingen en vrijwilligers vormen het hart van de Leidse samenleving. Vitale sportclubs, buurthuizen, energieke studentenverenigingen en actieve wijkverenigingen - Leiden kent een heel rijk verenigingsleven. Dat koesteren we. Verenigingen vervullen uit zichzelf tal van taken, waar de gemeente nauwelijks naar hoeft om te kijken. En ze draaien bijna altijd op vrijwilligers. Daarom willen wij hen de erkenning geven die ze verdienen: de gemeente is er voor de verenigingen en haar leden, niet andersom.

Wat hebben we bereikt?

- o Dankzij onder andere de inzet van het CDA is in het vorige coalitieakkoord 2 miljoen euro bijgekomen voor nieuwe investeringen in de sport. Met dit geld is concreet geïnvesteerd in: het nieuwe sportpark de Mors (Sporting Leiden, DoCos en DIOK Leiden), de blaashal van hockeyclub Roomburg en het nieuwe sportveld aan de Cronesteinkade voor o.a. Sporting Trigon. Ook zijn kleedkamers en velden (bijvoorbeeld bij UVS en LSVV) opgeknapt.

Onze plannen:

36. We waarderen en stimuleren **het vrijwilligerswerk** en het organiseren van activiteiten in de wijken. Buurtbewoners en wijkverenigingen krijgen alle ruimte en ondersteunen we financieel.
37. Sportverenigingen dragen bij aan de gezondheid van onze inwoners en aan de sociale cohesie in de stad. We koesteren **het verenigingsleven** en willen investeren in een sportieve stad.
- a) Leiden groeit en daar horen genoeg **sportvelden, kantines en kleedkamers** bij. Daarnaast zijn verschillende accommodaties nog toe aan een opknapbeurt, nieuwe velden of verduurzaming. We gaan het onderhoudsplan versneld uitvoeren en willen een hogere standaard.
 - b) Er komt een **nieuwe sporthal in Leiden Noord**. Dat past bij onze wens om bij te dragen aan een gezonde, sportieve leefomgeving met genoeg ruimte voor sportclubs. De wachtlijsten bij onder andere Gymsport Leiden en Basketbal Leiden veel te lang door een tekort aan sporthallen. De nieuwe sporthal moet deze wachtlijsten verminderen.
 - c) De afgelopen jaren zijn de tarieven voor de Leidse **zwembaden** fors verhoogd. Juist zwembaden moeten voor iedereen, en in het bijzonder voor gezinnen en ouderen, toegankelijk blijven. Daarom draaien we de

- prijsverhoging van 2024 terug en verlagen we zo de prijzen voor juist die groepen. Wat ons betreft kan je cash blijven betalen bij zwembaden.
- d) We zetten in op **lagere lokale belastingen voor verenigingen**, bijvoorbeeld door het compenseren van de OZB voor sportverenigingen.

38. **Studentenverenigingen** horen bij Leiden.

- a) We koesteren het eeuwenoude verenigingsleven. Leiden is bij uitstek een studentenstad. Studenten studeren niet alleen aan de universiteit, maar ook aan de hogeschool of het mbo.
- b) Het **Strategisch Partnerschap** tussen studentenverenigingen, de PKvV, Leiden Marketing en de gemeente is een groot succes en zetten we voort.
- c) We willen vrijwilligerswerk onder studenten stimuleren. Daarvoor starten we een campagne en gaan we met studenten -en studieverenigingen in gesprek over hoe we meer **studenten vrijwilligerswerk** kunnen laten doen. Bijvoorbeeld door bij te dragen in sectoren waar personeelskrapte bestaat, zoals zorg en onderwijs, en bij het meer weerbaar maken van de Leidse samenleving.

Een gezond Leiden

Hoewel Leiden de ambitie heeft om in 2030 een van de gezondste steden van Nederland te zijn, zijn we dat nog lang niet. Het is daarom belangrijk om gezondheid in alle beleidsterreinen mee te nemen. Gezondheid is veel meer dan de afwezigheid van ziekte. Meedoen in de samenleving, je levensstijl en financiële stabiliteit en preventie dragen bij aan gezondheid, zowel mentaal, sociaal als fysiek.

Wat we bereikt hebben:

- o Meermaals hebben we aandacht gevraagd voor de **gevaaren van vaperen** onder jongeren.
- o Dankzij het CDA krijgt Leiden een specifieke aanpak om suicide (zelfdoding) te voorkomen.

Onze plannen

39. Leiden groeit hard in aantal inwoners. We zien daardoor ook een huisartsen tekort. We ondersteunen huisartsen bij het vinden van geschikte praktijkruimte. Bij het bouwen van nieuwe woningen sturen we actief op **meer ruimte voor nieuwe huisartspraktijken** in de plint (begane grond).

40. Bewegen is essentieel voor een gezonde levensstijl. We stimuleren bewegen op jonge leeftijd door **voldoende speeltuinen of speelplekken** in de stad aan te leggen en door sport toegankelijk te maken.

41. Er komt in 2026 een nieuwe **Sport -en Gezondheidsvisie** voor Leiden. In deze visie zetten we in op ruimte en investeringen in onze verenigingen, gezond oud worden en genoeg sportvoorzieningen in iedere wijk.
42. De samenwerking met de universiteit, de hogeschool en het mbo binnen het programma Leiden Kennisstad biedt onze stad en de regio een ideale mogelijkheid om onze ambities te halen. Zo wil het **Leiden Healthy Society Center (LHSC)** kennis, beleid en praktijk duurzaam met elkaar verbinden. Om zo succesvolle oplossingen te vinden die bijdragen aan de gezondheid en het welzijn van de inwoners van Leiden. Zo willen we ook een inspirerend voorbeeld worden voor andere steden en regio's in Nederland. De samenwerking met de LHSC zetten we de komende jaar door.
43. De **voedselomgeving** verleidt ons, vaak onbewust, tot ongezond en overmatig eten. Ons voedingspatroon wordt sterk beïnvloed door factoren in onze omgeving. Gemeenten hebben de wettelijke taak om de volksgezondheid te beschermen en te bevorderen, met een focus op preventie.
- a. We willen daarom **geen nieuwe tabakszaken en fast-foodsrestaurants in de stad**. Dit maken we mogelijk door aanpassingen te doen in het omgevingsplan.
 - b. We gaan voor een rookvrije generatie. **We breiden rook- en vapevrije zones uit** bij scholen, speeltuinen en sportverenigingen en we handhaven op het verbod op verkoop van vapes.

Zorg voor ouderen, mantelzorgers en jeugd

Zorgen is een werkwoord: we kunnen niet leven zonder te zorgen voor de ander. En als ziekten en gebreken ons overkomen, is het belangrijk dat je zorgzame mensen om je heen hebt. Gelukkig leven we in een stad met betrokken zorgprofessionals, met liefdevolle mantelzorgers, met goede en beschikbare zorg. Een fatsoenlijke stad kijkt om naar haar ouderen. Het zijn de schouders waarop wij rusten. We bieden passende zorg en ondersteuning aan kwetsbare mensen.

Iedereen heeft recht op toegankelijke en goede zorg waarin de menselijke waardigheid centraal staat. De zorg draait niet om regels, financiën, of snelheid, maar om mensen. Maatschappelijke organisaties horen veeleer partners van de gemeente te zijn dan klanten. Wie grotendeels afhankelijk is van zorg moet de mogelijkheid hebben dat zelf vorm te kunnen geven.

Wat we bereikt hebben:

- o Dankzij het CDA heeft Leiden een concrete aanpak om **eenzaamheid** tegen te gaan.
- o Dankzij het CDA worden **jonge mantelzorgers** extra ondersteund en geholpen.
- o Dankzij het CDA komen er **Lief & Leed-straten**: een initiatief waar buurtbewoners elkaar extra in het oog houden en kleine attenties geven bij vreugde of tegenslag, om zo de sociale samenhang te versterken.

Onze plannen

44. Het CDA wil een einde aan de aanbesteding in het sociaal domein. **De zorg is geen markt.**

45. **Eenzaamheid** is een probleem, ook in onze stad. Als CDA houden we de komende jaren aandacht voor inwoners die eenzaam zijn of dreigen te vereenzamen. Dat geldt bijvoorbeeld voor oudere inwoners. We investeren daarom structureel in het tegengaan van eenzaamheid.

46. Sporten op latere leeftijd wil het CDA aanmoedigen. Daarom investeren we de komende jaren in laagdrempelige maar effectieve **beweegclubs** vóór en dóór 55-plussers ('vitality clubs'). Ook bieden we ruimte aan de Kenniscafés en Vitale Stad om zich verder te ontwikkelen zodat mensen zo lang mogelijk regie houden en vitaal blijven.

47. In 2025 is de Leidse Woonzorgvisie gepubliceerd. Het CDA wil de komende jaren deze visie uitvoeren. Dit betekent dat we inzetten op genoeg woningen voor **Leidenaren met een zorgvraag**. Ouderen moeten in een verzorgingstehuis kunnen rekenen op betaalbare en goede dagbesteding.

48. Mantelzorgers doen werk van onschatbare waarde in Leiden. Het CDA wil **meer aandacht en hulp aan mantelzorgers**. We openen aankomende periode een Respijthuis in Leiden om mantelzorgers te ontlasten. Het ondersteuningsaanbod voor inval- en respijtzorg maken we makkelijker vindbaar.

49. Kinderen met problemen verdienen de passende en juiste zorg. Specialistische, duurdere hulp dreigt daarmee in het gedrang te komen. Met name kinderen en jongeren met zwaardere problemen komen zo in de knel. Het CDA wil voorkomen dat specialistische jeugdzorg het kind van de rekening wordt in Leiden en omgeving. Ook is de jeugdzorg te vaak een 'verdienmodel' voor aanbieders. **De jeugdzorg is geen markt.** Daarom wil het CDA een beperkt aantal aanbieders, scherper sturen op onnodige kosten en een maximum aan de winst die bedrijven mogen maken.

50. Het CDA wil meer inzet op een betere verbinding en meer samenwerking tussen jeugdhulp, jongerenwerk, onderwijs, en sport en gezondheid per wijk. Binnen deze gerichte wijkaanpakken moet meer worden ingezet op **voorkomen van drugs- en alcoholmisbruik en schuldenproblematiek**.
51. **De jeugd- en de wijkteams zijn de oren en ogen in de buurt.** Wij willen dat zij voldoende ruimte krijgen om ook echt de wijk in te gaan. Zo kunnen de teams ook vroegtijdig problemen signaleren en een oplossing voorstellen. Hiermee kan de instroom in de WMO en de jeugdzorg ook worden geremd.
52. Het CDA wil dat makkelijker wordt voor kleine vrijwilligers- en welzijnsorganisatie om subsidie aan te vragen.
53. Vele malen je verzoek voor een hulpmiddel of voor zorg doen aan verschillende medewerkers van de gemeente gebeurt nog te vaak. **We willen Wmo-voorzieningen toekennen op basis van vertrouwen in de inwoner.** Vertrouwen en vlottere besluitvorming zorgen ervoor dat Leidenaren eerder de hulp krijgen die ze nodig hebben. We controleren achteraf en steekproefsgewijs. Misbruik pakken we aan.
54. We willen dat **het doelgroepenvervoer** voor bijvoorbeeld leerlingen, ouderen en mensen met een beperking veilig is en op tijd rijdt.
- 55. **Buurthuizen zijn een vitaal onderdeel van de wijk.** Het CDA wil ze ook graag behouden en slimmer benutten, bijvoorbeeld door er meerdere organisaties en zorgverleners een thuis te bieden.

Vluchtelingen en integratie

Leiden is een gastvrije stad. Dat zijn we voor nieuwe studenten maar ook voor eenieder die op de vlucht is voor oorlog en geweld. Leiden kent daarin een lange historie. Het CDA hecht waarde aan deze historie en wil de gastvrije houding doorzetten.

Tegelijkertijd staat Leiden voor uitdagingen en ziet het CDA het tekort aan schoolgebouwen, docenten, huisartsen en woningen. We doen wat we kunnen maar behouden oog voor zowel het draagvlak in de wijk en kijken wat realistisch is.

Wat we bereikt hebben:

- Onze wethouder Julius Terpstra heeft, samen met het college van B&W, de afgelopen jaren ruimhartig invulling gegeven aan de asielportefeuille.
- Leiden heeft zich de afgelopen jaren ook ruimhartig getoond in het opvangen van zowel asielzoekers als Oekraïense vluchtelingen;

- Leiden is, toen de nood aan de man was in Ter Apel, meerdere malen te hulp geschoten door crisisnoodopvang te organiseren in zowel de 3 oktoberhal als de Antoniuskerk;
- Er zijn leer-werktrajecten gestart voor asielzoekers zodat zij direct aan het werk kunnen en zo snel mogelijk onze taal eigen kunnen maken;

Onze plannen

56. Het CDA blijft staan voor **een ruimhartige en humane vorm van (tijdelijke) opvang** voor hen die op de vlucht zijn voor oorlog en geweld;
57. We stimuleren, en zo nodig subsidiëren we, vrijwillige initiatieven om nieuwe bewoners van het AZC aan de Haagsche Schouw zich welkom te laten voelen en te laten integreren in de stad;
58. **Solidariteit is belangrijk.** De spreidingswet zorgt ervoor dat asielopvang eerlijk over Nederland wordt verdeeld. Het CDA wil dat Leiden voldoet aan de aantallen op te vangen asielzoekers conform de Spreidingswet;
59. We gaan extra inzetten op integratie van nieuwe Nederlanders (statushouders), met bijzondere aandacht voor versterking van **taalvaardigheid, kennis van de Nederlandse geschiedenis en cultuur van tolerantie (burgerschap), arbeidsparticipatie en digivaardigheid.** Het behoorlijk spreken van de taal is de sleutel tot werkelijk meedoen in de samenleving.
60. Bij elke afweging voor opvang laten we **het belang van draagvlak** en druk op de voorzieningen meewegen bij de uitwerking.

Hoofdstuk 3: Een werkende, ondernemende en lerende stad

Bestaanszekerheid en armoedebestrijding

Een samenleving wordt gemaakt door mensen. Een mens komt het meest tot zijn recht in relatie tot de ander. 'Iedereen doet mee' is voor het CDA een belangrijk uitgangspunt, of dat nu is via betaald werk of vrijwilligerswerk.

Wat we bereikt hebben:

- o Dankzij het CDA staat de menselijke maat centraal in het armoedebeloid. We gaan uit van vertrouwen, niet van wantrouwen. Als desondanks toch fraude wordt geconstateerd, wordt dat bestraft.
- o Dankzij het CDA blijft een afgeloste schuld een Leidenaar niet langer 5 jaar achtervolgen, maar nog maar 6 maanden. Iedereen heeft recht op een tweede kans.

Onze plannen

61. We zijn trots op alle Leidenaren die bij of via **DZB Leiden** (het re-integratiebedrijf van de gemeente) belangrijk werk voor de stad verrichten. We steunen DZB in de ambitie om nog meer Leidenaren te begeleiden naar betaald werk, naast het bieden van werk in een aangepaste en begeleide omgeving voor mensen die niet in een reguliere baan kunnen werken (beschut werk).
62. Niemand mag niemand door de bodem zakken. Daarom biedt de gemeente een vangnet, bijvoorbeeld via een bijstandsuitkering en armoedevervoorzieningen. Dat heet solidariteit en beschaving. Maar voor ons geldt ook dat **werken moet lonen**. Het kan niet zo zijn dat werkende mensen met een laag inkomen netto minder overhouden dan mensen zonder werk. In Leiden is van deze "armoedeval" helaas nog wel sprake. Het CDA gaat zich de komende jaren inzetten om dit tegen te gaan.
63. Te veel Leidenaren komen in **schulden** terecht. Soms zijn ook kinderen daarvan de dupe. We zijn dankbaar voor het belangrijke werk dat wordt gedaan door vrijwilligersorganisaties zoals Schuldhulpmaatje, Stichting Leergeld, Stichting Present, Dress for Success en de Voedselbank. Niet de overheid, maar de samenleving maakt hier het verschil.

Lokale economie en binnenstad

Leiden mag best trotser zijn op haar ondernemers. Onze ondernemers maken de stad, of dat nu in de wijken is of in onze binnenstad. Het Bio Science Park biedt enorme kansen voor werkgelegenheid. Tegelijkertijd is het voor lokale ondernemers niet altijd eenvoudig om in Leiden het hoofd boven water te houden. Ondernemers verdienen daarom alle steun.

Onze binnenstad is een juweel waar we zuinig op moeten zijn. Ze is rijk aan erfgoed, cultuur, ondernemers en studenten. De binnenstad moeten we koesteren!

Wat we bereikt hebben:

- o Dankzij het CDA kwam een succesvol meldpunt tegen overlast van bedrijven die glasvezel aanleggen. Deze overlast bleek groot: agressieve deurverkoop en overlast door stoepen die telkens weer open worden gemaakt en steeds slordiger worden teruggelegd. Deze bedrijven gaan nu worden aangepakt.
- o Dankzij het CDA wachten Leidse ondernemers veel korter op hun vergunning dan vier jaar terug. De gemiddelde wachttijd voor een terrasvergunning ging van 270 naar 40 dagen. Nu moeten we dit vasthouden, want niets is zo frustrerend voor ondernemers als mooie plannen hebben, maar die niet kunnen uitvoeren.
- o Dankzij het CDA is actiegevoerd om de Gamma voor Leiden Zuid te behouden, omdat dit inmiddels de laatste bouwmarkt is die er nog in dit deel van Leiden is. Maar we zijn er nog niet, wij hebben uw stem nodig om dit soort voorzieningen voor Leiden te behouden!

Onze plannen

64. De **binnenstad** is met haar bijna drieduizend monumenten, musea en ondernemers de parel van Leiden. In de binnenstad wonen en werken veel Leidenaren. Maar soms voelt het centrum als een permanent festivalterrein. We willen daarom meer balans tussen levendigheid en leefbaarheid. We steunen van harte de (bewoners)initiatieven voor verbetering van het Cultuurkwartier en het Waterkwartier/de Blauwe Entree.
65. **Ondernemers** vormen vaak het hart van de wijken en trekken door hun unieke karakter bezoekers naar de binnenstad. Qua economie en bereikbaarheid staat Leiden voor omvangrijke opgaven. Veel daarvan reiken verder dan onze gemeentegrenzen, waardoor bestuurlijke samenwerking op o.a. regionaal niveau noodzakelijk is.
- a) Er is een chronisch tekort aan **bedrijventerreinen** in Leiden. Wij willen daarom dat geen bedrijventerreinen meer verloren gaan; of dat ze volledig worden gecompenseerd.. Essentiële voorzieningen, zoals een bouwmarkt, moeten voor alle Leidenaren behouden blijven. Dat betekent dat we nog slimmer gebruik moeten maken van de ruimte, bijvoorbeeld door het stapelen van voorzieningen. Ook moeten we in de regio beter samenwerken, zodat ook daar ruimte voor bedrijven komt.
 - b) De **Leidse wijkwinkelcentra** zijn een belangrijke plek voor het winkelaanbod van onze ondernemers, maar ook als ontmoetingsplek in de wijk. Samen met de ondernemers moet de gemeente ervoor zorgen dat de wijkwinkelcentra aantrekkelijk blijven. Dat betekent dat er geen afval rondzwerft of kapotte verlichting hangt. Het betekent ook dat het er groen en gezellig is.

- c) Ondernemers kunnen niet zonder **goed personeel**. Wij vinden het belangrijk dat de aansluiting tussen beroepsonderwijs en ondernemers wordt verbeterd. De gemeente betreft het beroepsonderwijs actief bij economische plannen en stimuleert de samenwerking tussen onderwijsinstellingen en bedrijven. Bijvoorbeeld door *Smartlabs* en *Techhubs* mogelijk te maken, waar studenten samen met ondernemers werken aan praktijkgerichte innovaties.
- d) De **lokale lasten** voor Leidse ondernemers zijn de één-na-hoogste van Nederland. Het CDA wil deze lasten in stapjes omlaag brengen, primair voor het Leidse MKB.
- e) Vanuit het principe “buy local” willen we onderzoeken hoe we lokale ondernemers **voorrang bij aanbestedingen** kunnen geven.
- f) Het CDA wil dat er komende periode een MKB-toets wordt uitgevoerd op de Leidse regelgeving, om zo knellende regels te verwijderen en de **MKB-vriendelijkheid** van Leiden te vergroten.
- g) Te veel Leidenaren ervaren **verkoop aan de deur**, bijvoorbeeld door glaszelbedrijven, als agressief en intimiderend. De regels voor de verkoop aan de deur worden daarom aangescherpt.

66. **Ontmoeten** is in ons programma een cruciaal thema. We willen daarom horeca en culturele plekken aanmoedigen om niet-commerciële zones aan te bieden: zitplekken zonder bestelplicht, open wifi of speelruimtes op bepaalde uren van de dag. Onze wijkwinkelcentra krijgen meer ontmoetingsplekken.

Onderwijs en onderzoek

Goed onderwijs is de basis voor een fatsoenlijke samenleving. Dit begint al op de basisschool. Op school leren kinderen niet alleen schrijven en rekenen, maar krijgen zij ook de kans om hun talenten te ontdekken. Elke dag zetten leraren, onderwijsassistenten en andere mensen in het onderwijs zich hiervoor met passie in.

Gelegen in een grootstedelijke regio hebben onderzoek en onderwijs in Leiden eeuwenlang geleid tot baanbrekende ontdekkingen. Leiden is de ‘Stad van ontdekkingen’, waar vrijheid, durf en het experiment centraal staan en waar de universiteit, het LUMC, de hogeschool en het mbo, samen met het grootste Bioscience cluster van Nederland niet alleen bijdragen aan een beter en gezonder leven voor mens en dier wereldwijd, maar ook aan werkgelegenheid en aan de economie van de stad.

Onze kennisinstituten zijn van wereldfaam, zoals Naturalis Biodiversity Center, het Rijksmuseum van Oudheden, het Boerhaave Museum en het Wereldmuseum die ons een beter zicht geven op onze geschiedenis en op onze toekomst. Leiden is een stad die als een magneet wetenschappers, ondernemers,

studenten en makers aantrekt en hen met elkaar in contact brengt om nieuwe kennis te vergaren.

Wat we bereikt hebben:

- De afgelopen jaren heeft het CDA zich ingezet voor extra investeringen in de vernieuwing en verduurzaming van klaslokalen op het basis -en middelbaaronderwijs. Goede leslokalen werken stimulerend.
- Dankzij het CDA krijgen leraren voorrang op een woning in Leiden.

Onze plannen

67. Leiden ademt onderwijs en onderzoek. Met het **programma Leiden Kennisstad** heeft onze stad een goed draaiend voertuig om de samenwerking tussen universiteit, hogeschool, mbo, musea en de stad effectief te laten zijn.
- a) We steunen de verdere ontwikkeling van het **Bio Science Park**. Daar werken inmiddels 25.000 mensen en zijn meer dan 500 bedrijven gehuisvest. Voor de Leidse economie en MKB is dit een belangrijke banenmotor.
 - b) Samenwerking met onze buurgemeenten en de regio is cruciaal op gebied van kennis en onderwijs. Wij steunen daarom het in de zomer 2025 gepresenteerde **Programma Key Region Leiden** als de meest compacte innovatieregio van Nederland. Niet alleen de stad maar de regio moet de plaats worden waar talent en ondernemerschap samenkomen. Ondernemers, onderwijsinstellingen en onderzoekers in bioscience, ruimtevaarttechnologie en 'unmanned systems' moeten de innovatie in onze regio een nieuwe impuls geven.
68. Voor de regionale Leidse kenniseconomie is de beschikbaarheid van voldoende en **goed gekwalificeerd personeel** cruciaal. De arbeidstekorten binnen bepaalde sectoren (o.a. de techniek en gezondheidssector) vragen om gezamenlijke inspanningen van bedrijven, de gemeente en alle andere maatschappelijke partijen in de regio. Wij steunen de vele initiatieven die op dat vlak plaatsvinden.
69. Het **beroepsonderwijs** speelt een sleutelrol door vakmensen op te leiden die onmisbaar zijn voor de lokale en regionale economie, zoals zorgpersoneel, technici en andere vakmensen. Daarom zet de gemeente zich actief in om de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt te versterken en instellingen voor beroepsonderwijs te ondersteunen. We stimuleren **stage- en leerwerktrajecten** waarin studenten praktijkervaring opdoen en werkgevers jong talent aan zich kunnen binden. Daarnaast ondersteunen we om- en bijscholing, zodat werkenden zich kunnen aanpassen aan veranderende economische behoeften.
70. De komende decennia staat Leiden voor een grote **onderhoudsopgave van onze scholen**. Daarin zullen we moeten investeren. Maar wel met realistische

en uitvoerbare plannen. Niet alles kan en niet alles kan tegelijk. We beginnen met de scholen die het hardst onderhoud nodig hebben.

Cultuur en erfgoed

Naast kennis vormen cultuur en erfgoed de tweede pijler waarop een groot deel van de stad rust. Want met dertien musea is Leiden ook een museumstad van wereldformaat, van de vier nationale musea tot aan ons eigen Museum De Lakenhal en een groot aantal kleinere musea, een breed cultureel aanbod, erfgoed en tal van culturele verenigingen. Het is juist die culturele sector die ons anders maakt dan zoveel andere steden en die bezoekers naar onze stad trekt. Het is cultuur die Leiden meer inhoud en diepgang geeft en mensen verbindt,

Wat we bereikt hebben:

- o Dankzij het CDA is de subsidie voor het versterken van het historisch stadsbeeld nu ook beschikbaar voor panden buiten onze binnenstad (denk aan de Singels, de Herenstraat, de Hoge Rijndijk en de Rijsburgerweg).
- o Dankzij het CDA is er een aanpak gekomen om het Leidse religieuze erfgoed te koesteren en worden de beschadigde muurgedichten in de stad eindelijk opgeknapt.

Onze plannen

71. Voor het CDA Leiden is **de bibliotheek** bij uitstek een culturele en samenbindende plek waar mensen elkaar ontmoeten. Het moet de huiskamer van de stad worden. Maar ook een plek voor wie in de knel zit of voor wie de steeds digitaler opererende overheid op steeds grotere afstand komt te staan en voor wie zich geen raad weet met al die complexe overheidsinformatie. Dat betekent niet alleen een aantrekkelijke bibliotheekvestiging in het centrum, maar ook in de wijken. Wij willen daarom een extra vestiging in Leiden Zuid-West.
72. Mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking hebben het grondrecht om zo **volledig mogelijk mee te doen** aan de samenleving. Dat geldt ook voor inwoners die moeite hebben met lezen en het vergaren van informatie, of die zich *digitaal* ongeletterd voelen. Het CDA wil daarom een 'taskforce toegankelijkheid', bestaande uit experts die de gemeente kunnen adviseren over een beter toegankelijke inrichting van de openbare ruimte. De bibliotheek, als huiskamer van de stad, speelt daarin een belangrijke rol.
73. Cultuur is ook een **drager van waarden**, waarden die we aan elkaar willen doorgeven.
 - a) We willen daarom alle ruimte voor feesten als de Lakenfeesten en 3 October, feesten waar heel Leiden elkaar ontmoet. En we willen dat het Rijnlands Bloemencorso weer door Leiden komt.

- b) Leiden is de plek in Nederland die volop kansen biedt voor ontmoetingen tussen cultuur, wetenschap en samenleving. We willen de culturele sector vitaal houden. Niet door alles en iedereen te subsidiëren, dat kan niet, maar door focus aan te brengen in waar we onze beperkte middelen inzetten. De focus op onze culturele basisinfrastructuur wil niet zeggen dat er geen ruimte is voor vernieuwing of talent. Maar subsidiëring van nieuwe initiatieven kan alleen werken als subsidies in principe tijdelijk zijn en nieuwe initiatieven op een redelijke termijn op eigen benen komen te staan.

74. Leiden heeft veel **erfgoed**. Zo bepalen onze kerken al eeuwenlang het zicht op en in de stad (denk aan de Marekerk, Hooglandse kerk en Pieterskerk), en zijn er nog honderden andere schitterende monumenten. Het CDA Leiden wil waken voor nonchalance en ons erfgoed koesteren. Dat wil zeggen:

- a) De bezuiniging op het budget voor herstel van historische gevels wordt teruggedraaid en we stimuleren verduurzaming van onze monumenten.
- b) We willen extra ligplaatsen voor varend erfgoed.
- c) Behalve hun vaak beeldbepalende schoonheid, zijn veel van de huidige Leidse gebedshuizen - kerken, moskeeën en synagoge - ook plaatsen voor bezinning en voor ontmoeting. Maar er zijn ook zorgen. Zo vragen secularisatie, de exploitatie van de gebouwen en de duurzaamheidsvraagstukken waarmee kerken soms worstelen een permanent contact met elkaar en met de gemeente. De nota *Leids religieus erfgoed. Kaders voor de toekomst 2021* biedt nog steeds een stevige basis onder dat overleg. De gemeente honoreert verzoeken van de eigenaren zoals van de Hooglandse Kerk om gezamenlijk te bezien hoe de instandhouding van deze gebouwen voor de Leidse samenleving gewaarborgd kan worden. De gemeente helpt religieuze instellingen door middel van cofinanciering met landelijke subsidie-aanvragen, bijvoorbeeld als het gaat om het voldoen aan duurzaamheidseisen. In uitzonderlijke gevallen zal de gemeente zelf de buidel moeten trekken om noodzakelijk onderhoud van beeldbepalende monumenten te ondersteunen.
- d) Herbestemming van monumenten is soms noodzakelijk. Voor ons is het uitgangspunt dat sprake is van een verantwoorde herbestemming, zoveel mogelijk passend bij de oorspronkelijke bestemming, en gericht op ontmoeten. Het Gravensteen wordt geen studentenhuus.
- e) Het koesteren van erfgoed vraagt om een overheid die durft te begrenzen, maar die ook proactief met bewoners van (gemeentelijke) monumenten meedenkt over hoe hun wensen op een verantwoorde manier kunnen worden gerealiseerd.
- f) Wij steunen de ambities van het programma *Leiden Kennisstad* om ons erfgoed ook los van de gebouwen beter zichtbaar te maken.

Hoofdstuk 4:

Gemeentefinanciën op orde

Wat we bereikt hebben:

- In de afgelopen 4 jaar is de OZB niet verhoogd. Dat was een expliciete wens van het CDA.
- Elk jaar heeft Leiden een begroting gepresenteerd zonder tekort. Dat is voor ons belangrijk: we willen geen rekeningen doorschuiven.
- Dankzij het CDA is de gebrekkige communicatie vanuit de Belasting Samenwerking (BSGR) verbeterd.
- Verenigingen hebben compensatie voor de hoge energieprijzen gekregen dankzij een voorstel van het CDA.

Onze plannen

75. Het CDA **verhoogt de Onroerendzaakbelasting (OZB) niet**. Een verhoging raakt direct de koopkracht van gezinnen en huishoudens. We willen de OZB voor verenigingen compenseren en voor MKB'ers in stapjes verlagen.
76. We moeten verantwoordelijk omgaan met belastinggeld. We kijken daarbij kritisch naar onze uitgaven en toetsen plannen op doelmatigheid en effectiviteit. **Voor nieuwe plannen verhogen we de belasting niet**. We kijken binnen de begroting waar het van betaald kan worden.
77. De vergunningverlening (voor bijvoorbeeld stikstof of om te kunnen starten met bouw) duurt tegenwoordig lang, netcongestie werkt vertragend en goed personeel vinden is moeilijk. Nieuwe projecten lopen daardoor veel vertraging op. Het CDA zet daarom de komende jaren in op **realistische en uitvoerbare plannen**. Dat voorkomt ook teleurstelling achteraf. De begroting moet realistischer: **planningsoptimisme gaan we tegen**.
78. Het CDA wil de komende periode kritisch blijven kijken naar **onze uitgaven**. Bij het maken van keuzes staan de volgende criteria centraal:
 - Er is altijd sprake van een meerjarig sluitende begroting;
 - Structurele lasten worden gedekt met structurele middelen;
 - Binnen de begroting blijft een deel van de middelen beschikbaar voor onverwachte tegenvallers;
 - Bij investeringen in de stad, de daarmee samenhangende beheerskosten en/of onderhoudskosten worden direct in de begroting verwerkt (en niet op de lange termijn geschoven);
 - Mee- en tegenvallers worden in eerste instantie binnen de bestaande programma's opgevangen;

- Het weerstandsvermogen is voldoende, binnen de gemeente wordt een sterk risicomanagement gevoerd en er komt één risicoreserve voor de hele gemeente.

79. Wij pleiten voor een aanpak waarin de **gemeentelijke belastingen in samenhang** worden bekeken: onroerendezaakbelasting, parkeerbelasting, rioolheffing en afvalstoffenheffing. Voor het CDA is het belangrijk dat die laatste twee vormen direct worden ingezet voor de doelen waarvoor ze zijn ingesteld: kostendekkend en niet hoger.

Het programma is geschreven onder leiding van Carel Stolker. De andere leden van de commissie waren: Annelies van Vark, Jonathan Provoost, Elise Priester en Tobias Sandoval Garcia (secretaris).